

больше, чем резцов), резцы, ретушированные пластинки, единичны мелкие пластинки с притупленным краем и комбинированные орудия. Разнообразны нуклеусы.

Стинка 1 — памятник интересный, он не похож ни на одну из уже известных стоянок, и в то же время именно здесь имеются орудия, встречающиеся не в одном, а сразу в нескольких разнокультурных памятниках. Обнаружены отдельные орудия, которые представлены в памятниках молдовской культуры, но их немного, что не позволяет с полной уверенностью отнести их к данной культуре.

Б. Д. МИХАЙЛОВ

Пізньопалеолітичне місцезнаходження на р. Молочна

1976 р. під час розвідки у заплаві р. Молочна поблизу с. Новопавлівка на Мелітопольщині, на відстані 6 км на північ від Кам'яної Могили, автором відкрито пізньопалеолітичне місцезнаходження.

Пам'ятка розташована на невеликій заплавної терасі (висота 0,5 м), на правому березі сучасного русла р. Молочна.

В цьому районі, між селами Новопавлівка і Троїцьке, берег заплави піддається сильному ерозійному руйнуванню. В результаті на деяких місцях оголились лесові відклади, які продовжують і в наш час сповзати з 40—50-метрової висоти і змиваються паводковими водами далеко в заплаву Молочною¹.

Розкопки проведені на площі 42 м². Крем'яний пізньопалеолітичний комплекс у кількості 81 екз. виявлений в піщано-мулистому алювії сіро-чорного кольору заплавної сучасного походження (Q₃)². На 1 м² знаходилось один-два, інколи — три кременя, іноді матеріал був відсутній. Крім того, на місцезнаходженні зібрано дев'ять плиток пісковіку, що походить з кам'яної Могили. Плейстоценова фауна відсутня. Все це свідчить, що пізньопалеолітичний матеріал був знесений весняним паводком або дошовими водами із західного берега заплави р. Молочна, де, очевидно, знаходилась стоянка первісної епохи.

Зібрана колекція пізньопалеолітичного обрису добре збереглась, має голубувато-білу і жовто-молочну щільну патину, незначну окатаність і сліди вищерблення. Для виготовлення знарядь поселяни Молочної використовували головним чином сірий і темно-сірий кремій. Крем'яний інвентар характеризується такими типологічними групами.

Нуклеуси. Знайдено нижній уламок мікролітичного пірамідального одноплоснинного нуклеуса (висота 2 см, ширина 1,9 см) (рис. 1, 1).

Ножевидні пластини. Зібрано 39 екз. Довжина їх 1,8—5,3 см, ширина 1,2—2 см. Вони представлені 1 екз. верхньої частини пластини із слідами залишків корки, по лівому краю якої є сліди використання функцій ножа* (рис. 1, 21); трьома серединними уламками із слідами використання їх як ножів по краях (рис. 2, 1, 2, 3); двома ножевидними пластинами (рис. 1, 22, 23); однією, що має по краях ретуш (рис. 1, 10), серединним уламком грубої пластини (рис. 1, 19); шістьма основами пластин (рис. 1, 12—13, 16—17, 20, 28); однією основою з лівосторонньою ретушю (рис. 1, 26) і однією основою із слідами використання функцій ножа (рис. 1, 11).

В колекції дев'ять екземплярів мікролітичних пластин: одна із слідами спрацьованості по правому краю (рис. 1, 7) і два верхніх уламки (рис. 1, 2, 8), два серединних (рис. 1, 3, 5) і три нижніх уламки пластин (рис. 1, 4, 6, 9).

¹ *Заморій П. К., Моляко Г. І.* Геологічний опис долини р. Молочна і Молочного лиману.— В кн.: Збірник робіт комплексної експедиції по дослідженню Молочного лиману. К., 1946, с. 6—7.

² *Заморій П. К.* Четвертинні відклади УРСР. К., 1961, с. 470.

* Візуальне визначення автора.

В колекції подані 5 екз. пластинчастих відщепів (рис. 1, 14, 24, 25, 27) і пластина ребристого сколу з нуклеуса (рис. 1, 18).

До цієї ж групи відносяться ще два предмети: пластинчастий скол з нуклеуса, який служив, очевидно, наконечником дротика (рис. 2, 7), і пластинчастий відщеп, мабуть, також використовувався як наконечник дротика (рис. 2, 8).

Різці. Зібрано 6 екз., вони характеризуються малими формами, виготовлені на ножевидних пластинах і їх уламках. Є верхня частина різця поліедричного типу (рис. 2, 9) і двосторонній різець того ж типу (рис. 2, 11); різець виготовлений на пластині з двома налягаючими плоскими різцевими сколами, на протилежному кінці якого є заокруг-

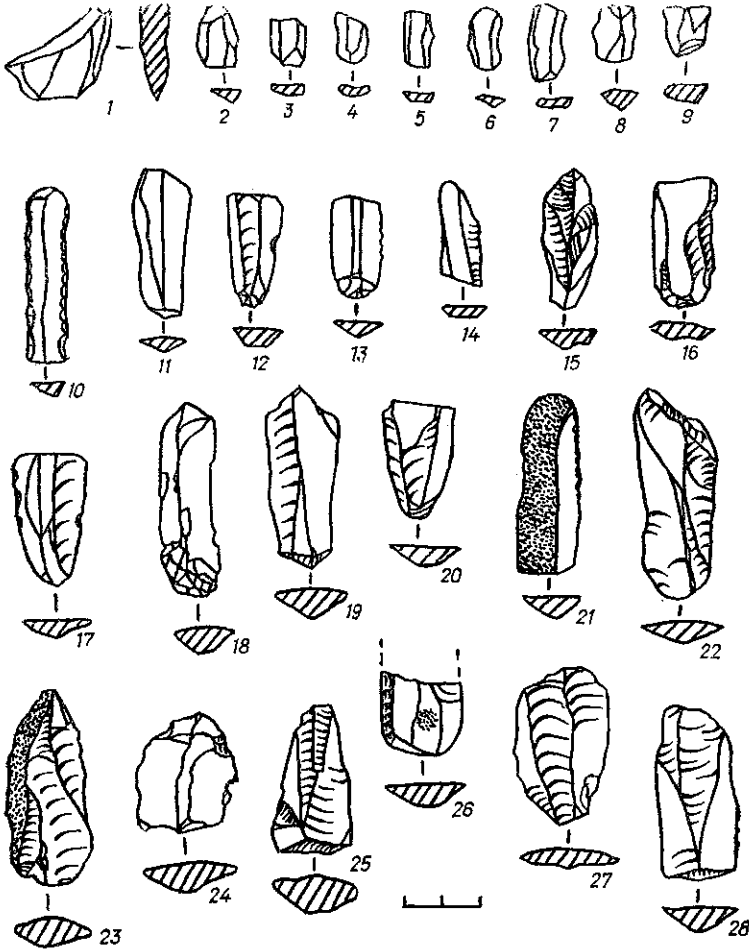

Рис. 1. Крем'яний інвентар з пізньопалеолітичного місцезнаходження на р. Молочна:

1 — нуклеус; 2—9 — мікролітичні пластини; 10—28 — ножевидні пластини.

лена робоча частина скребка (рис. 2, 12), знаряддя, виготовлене на кутку пластини з плоским краєм (рис. 2, 10). Також знайдений різець, виготовлений на середньому виломі ножевидної невеликої пластини (рис. 2, 19). В колекції є своєрідне мікролітичне знаряддя, виконане на кутку зламаній мікропластині з пиловидним робочим краєм на протилежному кінці (рис. 2, 14) і великий різцевий скол від масивного різця вуглуватого типу (рис. 2, 13).

Вістря. Знайдено 3 екз. До їх складу входять: верхня частина стрілоподібного вістря з притупленим скошеним краєм (рис. 2, 4); нако-

нечник стріли у вигляді сегментовидної пластини з притупленим краєм і слабо виділеним черенком (рис. 2, 5); листоподібне вістря з притупленим скошеним краєм (рис. 2, 6).

Скребки. Знайдено 7 екз. По характеру заготовки вони діляться на скребки на масивних пластинках і скребки на відщепках. До першої групи відноситься скребок з протилежним овальним робочим краєм пластини (рис. 2, 16); скребокподібний до першого, але різниця в тому, що виконаний він на основі нижнього злому масивної пластини (рис. 2, 17). До другої групи відносяться п'ять знарядь. Перші три виконані на відщепках субовальної форми з виступаючим на кінці риль-

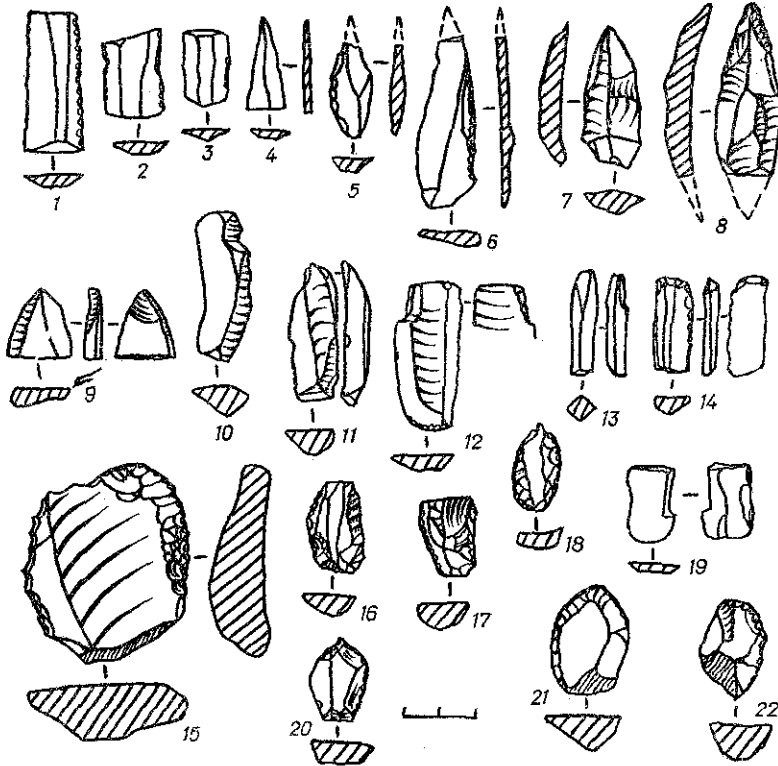

Рис. 2. Крем'яний інвентар з пізньопалеолітичного місцезнаходження на р. Молочна:

1-3 — пластини; 4-5 — вістря; 6-7 — пластини, використовувані списами дротиків; 9-12, 14, 19 — різці; 13 — різцевий скол; 15-22 — скребки.

цем (рис. 2, 18, 20, 21); один виконаний на відщепі з опуклими робочими краями (рис. 2, 22); скребок, виготовлений на масивному відщепі неправильної сегментовидної форми (рис. 2, 15).

Таким чином, крем'яний комплекс із Новопавлівки на Мелітопольщині має сліди мікролітичності, на ньому виявлено уламок плескатої нуклеуса і геометризвані вістря із скошеним краєм, відомі в матеріалах стоянки Підпоріжжя II поблизу Запоріжжя, які датуються другою половиною заключного етапу пізнього палеоліту³.

На нашу думку, комплекс з Новопавлівки теж необхідно віднести до цього часу, тобто до заключної фази мадленської епохи пізнього палеоліту.

³ Смирнов С. В. Палеоліт Дніпровського Надпоріжжя. К., 1973, с. 104—114, рис. 33, 1, 2; 34, 8—9, с. 154—155.

Б. І. МИХАЙЛОВ

**Позднепалеолитическое
местонахождение на р. Молочная**

Резюме

В 1976 г. в долине р. Молочная вблизи с. Новопавловка на Мелитопольщине, на расстоянии 6 км на север от Каменной Могилы, автором открыто позднепалеолитическое местонахождение.

Раскопки, проведенные на площади 42 м², позволили выявить в песчано-илистом аллювии серо-черного цвета (Q₄) переотложенный позднепалеолитический кремневый комплекс из 81 экз. В коллекции имеются: нуклеус (1 экз.), ножевидные пластины (39 экз.), резцы (6 экз.), острия (3 экз.), скребки (7 экз.) и др.

Наличие в коллекции геометризованного острия со скошенным краем позволяет датировать памятник заключительным этапом мадленской эпохи позднего палеолита.

С. О. ДВОРЯНИНОВ

**Поселення культури лінійно-стрічкової кераміки
Майнова Балка на Одещині**

На території Одеської області неолітичних пам'яток відомо небагато. До найбільш достовірних з них відносяться поселення Саврань на Південному Бузі¹, верхній шар стоянки Гіржеве² та декілька інших пунктів.

1976 р. на Одещині в басейні р. Тілігул автором відкрито неолітичне поселення Майнова Балка. Пам'ятка розташована за 2 км на північ від м. Ананьева, на схилі лівого берега Майнової Балки, що впадає зліва в долину Тілігула. Знахідки матеріалу зроблені на зораному полі на відстані 10 м від струмка, який протікає по дну балки. Висота розташування пам'ятки над рівнем води 2—3 м. Площа розповсюдження знахідок 40 × 40 м. На цій же ділянці знайдено уламки посудин епохи бронзи та римського часу.

Неолітичний матеріал зібрано на поверхні. Він представлений фрагментами кераміки. Їх можна поділити на дві основні групи.

До першої відносяться 47 фрагментів тонкостінних ліпних посудин. Вони виготовлені з добре відмуленої глини з рослинною домішкою. Колір черепків як з поверхні, так і у зломі — сірий або коричневато-сірий. При доторканні черепки мажуться. Внутрішня поверхня трьох черепків має сліди лощіння. Чотири фрагменти посудин мають дуже щільну масу через домішку піску. Серед фрагментів кераміки цієї групи дев'ять уламків вінець (рисунок 1, 3—9, 11) і фрагмент денця (рисунок 33). Є вінця, трохи відігнуті назовні, але більшість — похилені всередину або прямі. На зовнішньому боці 22 черепків міститься орнамент, що складається з прокреслених ліній, іноді з нанесеними на них ямковими вдавленнями. На одному фрагменті видно наколи (рисунок 34). Ці матеріали дозволяють реконструювати лише одну керамічну форму — напівсферичний посуд з плоским дном і широким горлом, прикрашений нотним візерунком.

До другої групи матеріалу відносяться дев'ять уламків товстостінних (0,7—1 см) посудин сірого, сірувато-коричневого і червонувато-коричневого кольору. У зломі помітна домішка шамоту. Поверхня черепків шорстка, на ній є сліди вигорілих рослинних часток.

Обидві групи кераміки за орнаментациєю, технологією виготовлення та формою відповідають двом основним групам кераміки неолітичної культури лінійно-стрічкової кераміки (столовий посуд та кухонний). Це дозволяє віднести розглянуті матеріали до цієї культури³.

¹ Даниленко В. Н. Неолит Украины. Киев, 1969, с. 125—134.

² Станко В. Н. Некоторые вопросы позднего мезолита Северо-Западного Причерноморья.— ЗОАО, 1967, т. 8 (35).

³ Пассек Т. С., Черныш Е. К. Памятники культуры линейно-ленточной керамики на территории СССР.— САИ, 1963, Б1-11.